Helge J. Thue

Internasjonal privatrett

Personrett, familierett og arverett

Alminnelige prinsipper og de enkelte reguleringer

Helge J. Thue

Internasjonal privatrett

personrett, familierett og arverett

Alminnelige prinsipper og de enkelte reguleringer

GYLDENDAL
AKADEMISK

© Gyldendal Akademisk 2002
1. utgave, 1. opplag 2002

ISBN 978-82-05-50049-5

Omslagsdesign: Gyldendal Akademisk
Sats: AIT Trondheim AS, 2002
Brødtekst: Times New Roman 11/13 pkt

Alle henvendelser om boken kan rettes til
Gyldendal Akademisk
Postboks 6730 St. Olavs plass
0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk
akademisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Til minne om min far,
Ole H. Thue (1903–1994)

Forord

Denne boken er et resultat av min mangeårige beskjeftigelse med internasjonal privatrett, blant annet som lærer i faget ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo og ved Universitetet i Tromsø. Egentlig begynte det så langt tilbake som i 1963 da Lars Oftedal Broch, Trygve Krogdahl og jeg som studenter utga Karsten Gaarder: Internasjonal privatrett; en bok hovedsakelig basert på høyesterettsdommer Gaarders forelesninger. – Boken ble videreført av Gaarder selv, senere av Hans Petter Lundgaard, og er nå i 3. utgave 2000.

Velger man her til lands å arbeide med internasjonal privatrett og komparativ rett, velger man en faglig eremitt-tilværelse; faglige samtaler må man føre med seg selv. I den senere tid er imidlertid samtalemulighetene noe bedret. Jeg tenker med glede på de tankeprovoserende og lærerike diskusjonene med Giuditta Cordero Moss og Sjur Brækhus da han og jeg var veiledere under hennes arbeid med sin doktorgrad i internasjonal privatrett. Utfordrende, faglig givende og gledelig var det også å være veileder for Torstein Frantzen i hans arbeid med sin internasjonal-privatrettslige doktoravhandling ved Universitetet i Bergen.

Nevnes bør også mine kollegaer – og venner – i Groupe européen de droit international privé. Med dem er samtalene alltid inspirerende og fruktbare, og de har gitt meg kjærkommen informasjon. Å være innvalgt i denne gruppen gir et nettverk som gjør det mulig å holde seg à jour med den rettslige utvikling i Europa.

Jeg takker Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo, ved kontorsjef Eva Modvar, for den bistand av praktisk art som er gitt meg under arbeidet med boken. En takk retter jeg også til instituttbibliotekarene Edel Iversen og Siri Vinger for deres vennlige hjelp med å innlåne litteratur. Likeså takkes vitenskapelig assistent Arild Skage for hjelp med korrekturen. Jeg benytter anledningen her til også å takke redaktør Hans Andreas Tvedt for profesjonelt forlagsarbeid og behagelig samarbeid.

En ganske spesiell hjertelig takk skylder jeg konsulent Sigrid Christensen. Hun har renskrevet og tekstbehandlet manuskriptet. Mine stadig nye tilføyelser og forbedringer har hun satt på plass raskt, korrekt og med vennlighet, uansett språk. For dette fortjener hun ikke bare å bli takket, men også bli berømmet for sin dyktighet.

Oslo, juni 2002

Helge J. Thue

Innholdsoversikt

Forkortelsesliste XL
Innledning XLIII

Første del

Personalstatuttet og noen gjennomgående grunnprinsipper

Innledning; personalstatuttet 3
Personalstatuttets idéhistorie, rekkevidde og begrunnelse 9
Hjemlandsretten: domisil, statsborgerskap, résidence habituelle 47
Domisilet 53
Résidence habituelle; vanlig bosted 93
Domisil eller statsborgerskap – en prinsipiell vurdering 106
Renvoi (tilbakevisning, viderehenvisning) 117
Kvalifikasjon 147
Ordre public 176
Internasjonalt preseptoriske regler, lois d'application immédiate, inngrepsnormer 199

Annen del

Personretten

Innledning ... 217
Fysiske personers rettsevne ... 219
Personlighetsvernet ... 229
Navnerett ... 248
Fysiske personers myndighet og status – rettslig handleevne 263
Umyndiggjøring og vergemål ... 280

Tredje del

Familieretten

Innledning ... 295
Forlovelse ... 301
Generelt om inngåelse av ekteskap ... 305
Ekteskapsstiftelse i Norge ... 312
Anerkjennelse av ekteskap stiftet i utlandet ... 327
Oppløsning av ekteskap i Norge ... 349
Anerkjennelse av utenlandske ekteskapsoppløsninger ... 369
Personlige virkninger av ekteskap ... 382
Formuesordningen i internasjonale ekteskap ... 390
Foreldre og barn ... 441
Internasjonal anerkjennelse av bidragsavgjørelser og inndriving av bidrag ... 480
Partnerskap og fritt avtalt samliv ... 488

Fjerde del

Arveretten

Innledning 505
Rettsvalgsregelen; arvestatuttet 510
Arv etter testament 526
Uskifte 556
Internordisk arverett 564
Arveprosessregler 568

Bibliografi 576
Domsregister 609
Lovregister 611
Saksregister 626

Innholdsfortegnelse

Forkortelsesliste XL
Innledning XLIII

Første del

Personalstatuttet og noen gjennomgående grunnprinsipper

1. kapittel

Innledning; personalstatuttet 3
I. Begrepet personalstatutt 3
1. Uttrykket personalstatutt 3
2. Variabelt begrepsinnhold. 3
3. Min begrepsbruk her 5
II. Plan for første del 5
4. Begrepshistorien 5
5. Den alminnelige lære 5
6. Domisilet 7
7. Renvoi 7
8. Kvalifikasjon 7
9. Ordre public 7
10. Internasjonalt preseptoriske regler 7
11. Formspørsmål, prejudisielle spørsmål og omgåelse av retten (fraus legis) 7

2. kapittel

Personalstatuttets idéhistorie, rekkevidde og begrunnelse.. 9

I. Alminnelig innledning..... 9

12. Rekkevidden av hjemlandsretten 9

13. Personalstatuttets begrunnelse 9

14. Historisk utspring..... 10

II. Personalstatuttets idéhistorie; grunnforestillingene..... 11

15. Personalitetsprinsippet 11

16. Professio iuris..... 13

17. Territorialprinsippet..... 14

18. Byvedtekter, statuta..... 15

19. Rettsskolen i Bologna 16

20. Internasjonal-privatrettsvitenskapens begynnelse..... 18

21. Også i Frankrike; Ultramontani 19

22. Postglossatorene..... 20

23. Bystatuttenes rekkevidde og ius commune..... 21

24. Den italienske skole, statutt-teoriens begynnelse 21

25. Humanismen 23

26. Den franske skole og den rene statutt-teori 24

27. Den hollandske skole; comitas gentium 27

28. Bruddet med statutt-teorien 30

29. Rettsforholdets sete; Savigny..... 31

30. Den italienske personalisme; Mancini..... 34

31. Mancinis «Scuola italiana»..... 38

32. Nasjonalitetsprinsippet og gjeldende rett..... 39

33. Nordisk teori 40

III. Moderne strømninger 41

34. Lovgivning og prosessuelle problemstillinger..... 41

35. Partsautonomi..... 41

36. «Conflict Revolution»..... 42

IV. Personalstatuttets rekkevidde 42

37. Fellesstatutt..... 42

38. Rekkevidden..... 42

V. Begrunnelsen for personalstatuttet 43
39. Mulige begrunnelser 43
40. Eksistensiell begrunnelse 44
41. Begrunnelsen bestemmer rekkevidden 45
42. Den internasjonale privatrett og rettsbegrepet 46

3. kapittel

Hjemlandsretten: domisil, statsborgerskap, résidence habituelle 47

I. Innledning: Hjemlandsretten 47
43. Domisil og statsborgerskap 47
44. Domisilprinsippet 48

II. Grunnen til at noen stater har domisilprinsippet og andre statsborgerprinsippet 48
45. Domisilprinsippet eldst 48
46. Den franske revolusjon og statsborgerskap 49
47. Haagkonferansen 50
48. Det norske standpunkt 52

4. kapittel

Domisilet 53

I. Internt domisil 53
49. Domisil eller bopel innenlands 53
50. Administrativ bopel 53
51. Rettslig bopel; verneting 54

II. Internasjonalt domisil 54
52. Internasjonalt domisil, et relativt begrep 54
53. Prosessuell bopel 56
54. Internasjonalt-privatrettslig domisil 58
55. Et internasjonalt begrep 60

III. Det rettslige grunnlaget for domisilprinsippet 61
56. Sedvanerett 61
57. Det autoritative rettsgrunnlag 62

IV. Domisilet, og norsk terminologi 62
58. Et romerrettslig begrep 62
59. Norsk forståelse og terminologi 63

V. Domisilet i fremmed rett ... 65
60. Kontinental-europeisk rett ... 65
61. Engelsk rett ... 65
62. USA-rett ... 67
63. Uniformeringsforsøk ... 68
64. Frankensteins forslag ... 68
VI. Domisilbegrepets innhold ... 69
65. Problemet ... 69
66. Animo et facto ... 69
67. Faktisk opphold ... 70
68. Vilje til å forbli; et nordisk særsyn? ... 70
69. Krav om vilje til å forbli også etter norsk rett ... 75
70. Rettslig handleevne ... 78
71. Samspillet mellom faktisk opphold og animus remanendi ... 79
72. Forskjellen på å erverve nytt domisil og å oppgi et domisil ... 80
VII. Domisil, et rettslig begrep ... 81
73. Den nordiske lære ... 81
74. Domisil er et rettslig begrep ... 81
VIII. Noen typetilfeller ... 82
75. Enkeltsak og typetilfelle ... 82
76. Regulær innvandring ... 82
77. Komme hjem ... 83
78. Sydenpensjonister ... 84
79. Studier og oppdrag i utlandet ... 84
80. Flyktninger ... 85
IX. Avledet domisil ... 86
81. Nødvendig domisil ... 86
82. Norsk rett ... 86
X. Flere domisil eller intet ... 87
83. Ulik domisilforståelse ... 87
84. Flere domisil ... 87
85. Intet domisil ... 89
XI. Innvandringsreguleringer ... 90
86. Utlendingslovens ordning ... 90
87. Innvandringsreguleringene og erverv av personalstatutt ... 91
88. Ikke-EØS-borgere ... 91

89. Familiegjenforening 92
90. EØS-borgere 92

5. kapittel

Résidence habituelle; vanlig bosted 93

I. Résidence habituelle («vanlig bosted») som tilknytningsfaktor 93
91. Alternativ til domisil 93
92. Innpass ved Haagkonvensjoner 94
93. Situasjonen i dag 95
94. Betegnelsen 95

II. Begrepsinnholdet i résidence habituelle 96
95. Ingen legaldefinisjon 96
96. Uniformeringsforsøk 96
97. Den nordiske oppfatning 97
98. Begrepsforståelsen utenfor Norden 98

III. Konvensjonsautonom tolkning av résidence habituelle og norsk betegnelse 100
99. Forskjellen mellom résidence habituelle og domisil 100
100. Konvensjonsautonomt innhold 101
101. Norsk betegnelse 102

IV. Et begrep uten ansikt 103
102. Et faktisk begrep 103
103. Et uklart begrep 104

6. kapittel

Domisil eller statsborgerskap – en prinsipiell vurdering 106

I. Domisil versus statsborgerskap 106
104. Domisilet er problematisk 106
105. Statsborgerskapet er enklere 107
106. Fordelene med domisilet 108

II. Personalisme og territorialisme 109
107. Personalisme 109
108. Territorialisme 109

III. Personalstatuttets raison d'être 111
109. Den bekvemme løsning 111
110. Den personlige retten 112

111. Rettens stabilitet ... 113
112. Statsborgerskap og nasjonalitet ... 113
IV. Både statsborgerskap og domisil ... 114
113. Retten som kulturuttrykk ... 114
114. Kulturkonflikter ... 115
115. Både statsborgerskap og domisil ... 115
V. Personens perspektiv ... 115
116. En personalistisk rettsforståelse ... 115
117. Toleransens rett ... 116

7. kapittel
Renvoi (tilbakevisning, viderehenvisning) ... 117
I. Problemet ... 117
118. Forgo-saken ... 117
119. Renvoi ... 118
120. Renvoi brukt før Forgo-saken ... 119
121. Problemet ... 119
122. Det rettslige problem ... 120
II. «Gi Forgo aldri var født» ... 121
123. Striden om renvoi ... 121
124. Eldre doktrin ... 122
125. Begrunnelsen for avvisning av renvoi ... 123
126. Begrunnelsen for å godta renvoi ... 124
127. Foreign Court Theory ... 125
III. De lege lata; utenfor Norden ... 126
128. Renvoi-lærens triumf ... 126
129. Renvoi godtatt i lovgivningen ... 126
130. Renvoi godtatt i rettspraksis ... 128
131. Haagkonvensjonen ... 131
IV. De lege lata; Norden og Norge ... 131
132. Dansk rett ... 131
133. Svensk rett ... 132
134. Finsk rett ... 134
135. Norsk rett ... 135
V. Bør renvoi og viderehenvisning godtaes i norsk rett? ... 137
136. En foreldet renvoi-lære ... 137

137. Før konflikt konstateres, må rettsvalgsregelen tolkes 139
138. Privatrettslig begrunnelse for renvoi 140
139. Ikke automatisk anvendelse av renvoi 142
140. Viderehenvisning 143
141. Sammenfatning: Renvoi in favorum 146

8. kapittel

Kvalifikasjon 147

I. Oppfinnelsen av kvalifikasjonsproblemet 147
142. Internasjonalister og nasjonalister 147
143. Oppfinneren, Etienne Bartin 148
144. Det maltesiske ektepar 148
145. Det holografiske testament 149
146. Bartins konklusjon 150
147. Franz Kahns lære 150
148. Striden om kvalifikasjon begynner 151
149. Kvalifikasjon introdusert i Common Law-stater: Characterization, Classification 151

II. Problemet generelt; den etablerte lære 152
150. Rettsvalgsreglenes oppbygning 152
151. Kvalifikasjonsproblemet 154
152. «Gjenstanden» for kvalifikasjon 154

III. Kvalifikasjonsteoriene og løsningsalternativer 155
153. Ingen klare løsninger 155
154. Kvalifikasjon ex lege fori 156
155. Kvalifikasjon lege civilis causae 156
156. Kvalifikasjon iure comparativo 157
157. Funksjonell (autonom) kvalifikasjon 159
158. Dobbelt kvalifikasjon. «Krystall-teorien» 159
159. Henvisningsomfanget, 2. grads kvalifikasjon 160

IV. Avmystifisering av kvalifikasjonsproblemet 161
160. Kvalifikasjon; et overdrevent problem 161
161. Terminologi 162
162. En snever kvalifikasjonsforståelse 164
163. «Nærmeste tilknytning», intet kvalifikasjonsproblem 164

V. Kvalifikasjon er primært tolkning og rettsanvendelse 164
164. Tolkning av rettsvalgsregelen 164
165. Tolkning av tilknytningskriterier 165
166. Typer rettssystemforskjeller 165
167. Systembegrepenes omfang fastlegges ved tolkning 166
168. Forskjellig systematisk innordning 169
VI. Kvalifikasjonskonflikten løses etter lex fori 170
169. Problemet 170
170. Hovedregelen 170
VII. Unntak fra lex fori-kvalifikasjon 171
171. Rettskomparativ «kvalifikasjon» 171
172. Den utenlandske ordning er ukjent i vår rett, problemet 171
173. Joint account-dommen, Rt. 1995 s. 1415 171
174. Rettsinstitutter som er ukjente i lege fori og kvalifikasjon 173
175. Kvalifikasjon lege civilis causae 174
VIII. Anvendelsen av lex civilis causae 174
176. Problemet: Åpen eller styrt henvisning 174
177. Åpen henvisning 175

9. kapittel
Ordre public 176
I. Rettsvalgsreglenes forbehold 176
178. Et sprang i mørket 176
179. Positivistenes tredje konstruksjon 177
180. Problemene 177
II. Læren om ordre public 178
181. Uttrykket 178
182. Lærens opprinnelse 178
183. Grunnlag i tre forskjellige problemstillinger 179
III. Læren i dag 180
184. Kontinental rett og engelsk rett 180
185. Nordisk rett 181
IV. Typetilfeller av ordre public 181
186. Negativ og positiv ordre public 181
187. Permissiv og prohibitiv ordre public 182

V. Primært må resultatet stride mot vår ordre public 182
188. Den alminnelige regel 182
189. Norsk rett 183
190. Ordre public-innsigelsen er relativ 184
191. Innenlandstilknytning 184
192. Prejudisielle spørsmål 186
193. Prosessuell ordre public 186
IV. Innholdet i ordre public, grunntrekkene 187
194. Konkret vurdering 187
195. Ordre public skal beskytte grunnleggende (fundamentale) rettsforestillinger 188
196. Grunnleggende rettsforestillinger 188
197. En europeisk ordre public 191
198. Ordre public og internasjonale konvensjoner 193
199. Ordre public i Haagkonvensjoner 194
VII. Anvendelig rett 194
200. Generelt om hvilken rett som anvendes når den utenlandske er ordre public-stridig 194
201. Ordre public i person-, familie- og arverett 197
VIII. Oppsummering 198
202. Ordre public som forlegenhetsløsning 198
203. Ordre public som bro mellom ulike rettssystemer 198

10. kapittel
Internasjonalt preseptoriske regler, lois d'application immédiate, inngrepsnormer 199
I. Politisering av den internasjonale privatrett 199
204. Problemet 199
205. Plan 200
II. Teorihistorien 201
206. Begrensning i rettsvalget 201
207. Utviklet fra positiv ordre public 201
208. Boll-saken 202
III. Rettslig innordning 203
209. Særtilknytning for rettsvalg? 203
210. Anvendes direkte 205

IV. Rettslige karakteristika ved internasjonalt preseptoriske regler 205
211. Intern preseptorisk rett 205
212. Internasjonalt preseptoriske regler 205
V. Terminologi 207
213. Mange betegnelser 207
214. Inngrepsnorm 209
VI. Nasjonalisering av internasjonale rettsforhold 209
215. Inngrepsnormer et paradoks 209
216. Tilbakeholdenhet med å dekretere inngrepsnormer 210
217. Folkerettslige skranker for inngrepsreglene 210
VII. Inngrepsnormer i person-, familie- og arveretten 212
218. Partsautonomi 212
219. Mulige inngrepsregler i familie- og arveretten 212

Annen del

Personretten

1. kapittel
Innledning 217
I. Personretten 217
220. Systematikk 217
221. Den statiske og dynamiske personrett 217
II. Plan for annen del 218
222. Rettsevnen 218
223. Personlighetsretten 218
224. Navnerett 218
225. Myndighet og rettslig handleevne 218
226. Vergemål 218
227. Juridiske personer 218

2. kapittel
Fysiske personers rettsevne 219
I. Rettsevnen generelt 219
228. Rettsevne 219
229. Hovedrettsvalgsregelen 219

II. Rettsevnens begynnelse 220
230. Rettsevnen får man ved fødselen 220
231. Født levedyktig 221
III. Rettsevnens slutt; naturlig død 223
232. Rettsevnen opphører ved død 223
233. Borgerlig død 223
IV. Rettsevnens slutt; forsvinning 224
234. Dødsformodningsordningen 224
235. Norske domstolers internasjonale kompetanse i dødsformodningssaker 225
236. Rettsvalget ved dødsformodningssaker 226
237. Anerkjennelse av utenlandske dødsformodningsavgjørelser 227
V. Spesiell rettsevne 228
238. Begrepet 228
239. Rettsvalget 228

3. kapittel

Personlighetsvernet 229
I. Personlighetsretten 229
240. Personen 229
241. Personlighetsretten 229
242. Personlighetsretten som rettslig fenomen 231
II. Internasjonale personlighetskrenkelser 231
243. Utgangsregelen 231
244. Persondataregistrering 231
245. Massemedia 233
III. Erstatning ved grenseoverskridende personlighetskrenkelser; problemet 234
246. Temaet 234
247. Handlingssted eller skadested 234
248. Et «overalt» delikt 235
249. Noen utenlandske løsninger 236
IV. Jurisdiksjon ved grenseoverskridende personlighetskrenkelser 237
250. Flere verneting 237
251. Forum delicti 238
252. Erstatningens omfang 239

V. Rettsvalget ved grenseoverskridende personlighetskrenkelser 240
253. Saksanlegg i et skadeland 240
254. Saksanlegg i handlingslandet 241
VI. Internett 244
255. Problemet 244
256. Jurisdiksjon 244
257. Rettsvalg 246

4. kapittel
Navnerett 248
I. Problemene 248
258. Navnet 248
259. Internasjonal aktualitet 248
260. Navnetradisjoner 249
II. Navnets rettslige karakter 250
261. Privatrettslig og offentligrettslig 250
262. Navnerett og familierett 251
III. Det familierettslige for-spørsmål 251
263. For-spørsmålet 251
264. Rettsvalget for for-spørsmålet 252
IV. Navnelovens rekkevidde 252
265. En intern lov 252
266. Suppleres med rettsvalgsregler 253
V. Hovedregelen for rettsvalget 254
267. Personalstatuttet avgjør 254
268. Annen nordisk rett 254
VI. Overnasjonale prinsipper for rettsvalget 255
269. Navnerett og menneskerett 255
270. Internasjonale reguleringer 255
271. Den europeiske menneskerettskonvensjon 256
272. Europarett 257
273. Partsautonomi 258
VII. Rettsvalget for noen typetilfeller 259
274. Utlendingers navn 259
275. Ektefelles navn 259
276. Barns navn 260

277. Adopsjon 261
278. Navneendring 261
279. Anerkjennelse av utenlandske navneendringer 262

5. kapittel

Fysiske personers myndighet og status – rettslig handleevne 263

I. Innledning: Myndighet og status 263
280. Myndighet og rettslig handleevne 263
281. Myndighet som status 264
282. Myndighetsalder 265
283. Tap av full myndighet 265
284. Umyndiges rettsstatus 265

II. Rettsvalget ved myndighetsspørsmål 266
285. Virkningsstatutt og personalstatutt 266
286. Rettsvalget 266
287. Renvoi 267
288. Statuttskifte 267

III. Rettsvalget for kontraktshabilitet, hovedregelen. 269
289. Innledning 269
290. Rettsvalgshovedregelen 269

IV. Inkapabel i hjemlandet, men ikke etter det felles kontraktslandets rett 271
291. Problemet 271
292. Tidligere lære 271
293. Romkonvensjonens art. 11 273
294. Norsk rett 273
295. Umyndiggjorte 275

V. Ikke felles kontraktsland 275
296. Problemet 275
297. Rettsvalget 276

VI. Rettsvirkningene av umyndiges rettshandler 276
298. Virkningene 276
299. Tilbakeføring 276

VII. Spesiell rettshandelsevne 277
300. Spesielle habilitetskrav 277
301. Ordensforskrifter 277
302. Rettsbruddsevne 278

VIII. Prosessuell handleevne (Prosessdyktighet) 278
303. Generelt 278
304. Norsk rett 278

6. kapittel
Umyndiggjøring og vergemål 280
I. Innledning 280
305. Systematikk 280
306. Problemene 280
II. Umyndiggjøring 281
307. Problemet 281
308. Jurisdiksjon for umyndiggjøring 282
309. Rettsvalget ved umyndiggjøring 283
310. Virkningene av utenlandsk umyndiggjøring 284
311. Bortfall og opphevelse av umyndiggjøring 284
III. Vergemål 285
312. Typetilfeller av vergemål 285
313. Forordning av vergemål, internasjonal jurisdiksjon 285
314. Rettsvalget for vergemål 287
315. Anerkjennelse av utenlandske vergemål 287
IV. Vergemål i internordiske forhold 288
316. Konvensjonens anvendelsesområde 288
317. Et terminologisk problem: vergemålet «utøves» 289
318. Jurisdiksjonsspørsmålene 290
319. Rettsvalget 291
320. Anerkjennelse av umyndighetsavgjørelser 291
V. Haagkonvensjoner om vergemål 291
321. Eldre konvensjoner 291
322. Nye konvensjonsforslag 292

Tredje del

Familieretten

1. kapittel

Innledning ... 295

I. Typetilfellene ... 295

323. Flerstatlig tilknytning ... 295

324. Rettsvalgsproblemene ... 295

II. Problemene ... 295

325. Ulike reguleringer ... 295

326. Hovedproblemene ... 296

327. Den internasjonale privatretts alminnelige del ... 297

328. Jurisdiksjon og anerkjennelse ... 297

III. Noen menneskerettslige rammer ... 298

329. Alminnelige menneskerettigheter ... 298

330. Spesialreguleringer ... 299

IV. Familierettsbegrep og ekteskapsbegrep ... 299

331. Internrettslig familierett ... 299

332. Internasjonal familierett ... 299

2. kapittel

Forlovelse ... 301

I. Inngåelse av forlovelse ... 301

333. Betydning ... 301

334. Inngåelse av forlovelse ... 301

II. Forlovelsens rettslige karakter og rettsvalg ... 302

335. Rettslig karakter ... 302

336. Rettsvalget ... 303

337. Tilbakeføring av gaver ... 304

3. kapittel

Generelt om inngåelse av ekteskap ... 305

I. Typetilfellene ... 305

338. Innenlands vielse ... 305

339. Ekteskap stiftet i utlandet ... 305

340. Grensen mellom innenlandske og utenlandske ekteskapsstiftelser ... 305

341. Vielse på skip i åpen sjø og i fly ... 306

II. Ekteskapsvilkår 307
342. Terminologi 307
343. Problemet 307
III. Rettsvalgsalternativene for ekteskapsvilkårene 307
344. To hovedprinsipper 307
345. Vigsellandets rett 308
346. Personalstatuttet 310
347. Religiøs ekteskapsrett 311

4. kapittel
Ekteskapsstiftelse i Norge 312
I. Norsk vigselsmyndighets kompetanse 312
348. Vigselskompetansens territorialitet 312
349. Materiell vigselskompetanse 312
350. Kompetansebegrensningen i el. § 5a 313
II. Rettsvalgsreglene for ekteskapshindringene ved vigsel i Norge 314
351. Unngå haltende ekteskap 314
352. Norsk rett 315
353. Renvoi 316
354. Religiøs rett 317
III. Rettsvalgsreglene om rettshandelsevnen ved ekteskapsavtaler inngått i Norge 317
355. Ekteskapsalder 317
356. Samtykke 319
357. Frivillighet 319
358. Ekteskapsstiftelse ved stedfortreder 321
359. Postmortale ekteskap 322
IV. Prøving av ekteskapsvilkårene 322
360. Prøving av ekteskapsvilkår 322
361. Nordisk konvensjon 323
V. Uantakelige og antakelige utenlandske ekteskapsvilkår 323
362. Ordre public 323
363. Polygami 324
364. Brudepris 324
365. Religiøse hindringer 324

366. Rasistiske og politiske hindringer ... 325
367. Drap av ektefelle ... 325
368. Brudegave ... 325
369. Ventetid ... 326
370. Fysiske og psykiske forhold ... 326
VI. Rettsvalgsreglene for formalia ved innenlandske ekteskapsstiftelser 326
371. Vigselsform ... 326
372. Kirkelig eller borgerlig vielse ... 326

5. kapittel
Anerkjennelse av ekteskap stiftet i utlandet ... 327
I. Problemet ... 327
373. Forutsetninger ... 327
374. Prejudisielt spørsmål ... 327
375. To hovedspørsmål ... 328
II. Ekteskap som statusendrende akt ... 328
376. Anerkjennelse av utenlandske statsakter ... 328
377. Ekteskapsinngåelse som statusendrende akt ... 329
III. Anerkjennelse av formalia ved utenlandske ekteskap ... 329
378. Ekteskapet anerkjennes som formelt gyldig ... 329
379. Hvorfor anerkjennelsen begrenses til de formelle ekteskapsvilkår ... 330
380. Alternativ til lex loci celebrationis ... 331
381. Hva er formspørsmål ... 332
IV. Ekteskapsvilkårenes betydning for anerkjennelse av utenlandske ekteskap ... 334
382. Forutsetninger og typetilfeller ... 334
383. Rettskilder ... 334
384. Hovedregel og hensyn å ta i betraktning ... 335
385. Ekteskap stiftet i partenes felles hjemland ... 336
386. Par med felles hjemland gifter seg i et utland ... 336
387. Par med forskjellig hjemland gifter seg i den enes hjemland ... 336
388. Parter med forskjellig hjemland gifter seg i et tredje land ... 337
V. Utenlandske ekteskap og norsk ordre public ... 337
389. Problemet ... 337
390. Plan ... 338
391. Lav ekteskapsalder ... 338

392. Ekteskapsavtalen 339
393. Slektskapshindringen 341
394. Bigamitilfellene 342

6. kapittel
Oppløsning av ekteskap i Norge 349
I. Problemet 349
395. Typetilfellene 349
396. Oppløsningsmåter 349
II. Generelt om jurisdiksjon og rettsvalg ved oppløsning av internasjonale ekteskap 350
397. To regimer 350
398. Ugyldighet, separasjon og skilsmisse. Plan for den videre fremstilling 351
III. Rettsvalget for separasjon og skilsmisse 352
399. Norsk rett 352
400. Rettskomparativt 352
IV. Europeisk jurisdiksjon i ekteskapssaker 354
401. «Bruxelles II» 354
402. Konsekvensene av Bruxelles II 356
V. Norsk jurisdiksjon i separasjons- og skilsmissesaker 357
403. Innledning 357
404. Jurisdiksjon i nordiske ekteskap 358
405. Tvml. § 419a 359
406. Prosessrettslig eller internasjonal-privatrettslig bopel for jurisdiksjon 361
VI. Ugyldige og omstøtelige ekteskap 364
407. Problemet 364
408. Norsk jurisdiksjon 365
409. Rettsvalget 365
VII. Internasjonal litispendens 366
410. Generelt 366
411. Litispendens i oppløsningssaker 367

7. kapittel
Anerkjennelse av utenlandske ekteskapsoppløsninger 369
I. Problemet 369
412. Statusavgjørelser 369
413. Haagkonvensjonen av 1970 369

414. Ordre public 370
415. Den nordiske ekteskapskonvensjon av 1931 370
416. Utenlandsk rett 370
II. Anerkjennelsesloven av 1978 og Haagkonvensjonen av 1970 371
417. Territorial rekkevidde 371
418. Saklig rekkevidde 371
419. Norsk jurisdiksjon for anerkjennelse 372
420. Gyldig separasjon eller skilsmisse i avgjørelsesstaten 372
421. Jurisdiksjonskrav 373
422. Unntak fra jurisdiksjonskravene 375
423. Anerkjennelsesmyndighet 376
424. Ordre public 376
425. Haaganerkjennelseskonvensjonen for øvrig 379
III. Anerkjennelse av nordiske separasjoner og skilsmisser 380
426. Anvendelsesområde 380
427. Anerkjennelse av ekteskapsoppløsninger 380
IV. Anerkjennelse av utenlandske ugyldighets- og omstøtelsesavgjørelser 380
428. Lovtomt rom 380
429. Jurisdiksjons- og rettsvalgsspørsmålet 380

8. kapittel
Personlige virkninger av ekteskap 382
I. Innledning 382
430. Rettsvirkningene av ekteskap 382
431. Internasjonal-privatrettslig systematikk 382
II. De rent personlige rettsvirkninger av ekteskapet 384
432. Personlige virkninger av ekteskap 384
433. Rettsvalget 384
III. Fastsettelse av underholdsplikt 385
434. Problemet 385
435. Underholdsplikt i nordiske ekteskap 385
436. Rettsvalg for underholdsplikt, uklar rettstilstand 386
437. Rettsvalget når underholdskrav reises som egen sak 387
438. Rettsvalget når underhold avgjøres i ekteskapsoppløsningssak 387
439. Inndrivelse av underhold 389

9. kapittel

Formuesordningen i internasjonale ekteskap 390
I. Problemene 390
440. Formues-«ordning» 390
441. Typetilfeller 391
II. Tilknytningskriterier generelt 391
442. Ipso jure-formuesordning 391
443. Tilknytningskriterier 392
444. Kjønnslikestilling 392
III. Omfanget av formuesordningen internasjonal-privatrettslig 393
445. Felles rettsvalg eller oppdelt 393
446. Hva formuesordningen omfatter 394
447. Underhold 396
IV. Rettsvalgsreglene for etablering av den legale formuesordningen mellom ektefeller 396
448. Problemet 396
449. Utenlandsk rett 396
450. Norsk rett 398
451. Problemene med den norske regelen 398
V. Norsk rettstomt rom 400
452. Felles statsborgerskap 400
453. Rettskomparativ løsning: felles statsborgerskap eller felles vanlig bosted 401
454. Ingen felles tilknytning 403
VI. Ektepar med etablert formuesordning flytter til en annen stat. Uforanderlighetsgrunnsetningen 404
455. Problemet 404
456. Utenlandsk rett 404
457. Norsk rett 405
458. Nordisk kritikk 405
459. Forholdet mellom ektefellene og forholdet utad 406
460. Inngrepsnormer 407
461. Andre norske regler 409